

Správa o stave životného prostredia SR v roku 2004

V zmysle § 33b zákona č. 17/1992 Zb. v znení zákona č. 211/2000 Z. z., ako aj vo väzbe na zákon č. 205/2004 Z. z. o zhromažďovaní, uchovávaní a šírení informácií o životnom prostredí má **Ministerstvo životného prostredia SR** povinnosť každoročne vydávať **Správu o stave životného prostredia Slovenskej republiky**. Túto svoju povinnosť zabezpečuje v spolupráci so **Slovenskou agentúrou životného prostredia**. Správa je výsledkom práce a úsilia širokého okruhu odborníkov rezortu životného prostredia, ostatných zainteresovaných rezortov (hlavne pôdohospodárstva, hospodárstva, dopravy, pôšt a telekomunikácií, kultúry), ako aj pracovníkov Štatistického úradu SR.

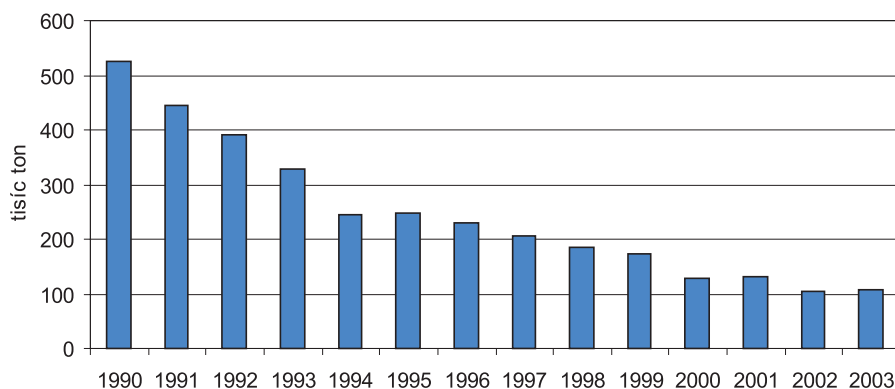
Právo na prístup verejnosti k informáciám o životnom prostredí je zakotvené vo viacerých medzinárodných dokumentoch a pred-

pisoch. Vláda SR na svojej 134. schôdzi 8. júna 2005 prerokovala a schválila **Návrh na prístup SR k Dohovoru Európskej hospodárskej komisie OSN o prístupe k informáciám, účasti verejnosti na rozhodovacom procese a prístupe k**

Ako sa zmenila environmentálna kvalita?

Na základe bilancie celkových emisií znečisťujúcich látok do ovzdušia je možné konštatovať ich pokles (po-

Vývoj emisií SO₂

Zdroj: SHMÚ

spravodlivosti v záležitostiach životného prostredia (ďalej Aarhuský dohovor). Prístup verejnosti k informáciám o životnom prostredí v podmienkach Európskej únie upravuje **smernica Európskeho parlamentu a Rady č. 2003/4/ES o prístupe verejnosti k informáciám o životnom prostredí**. Perio-

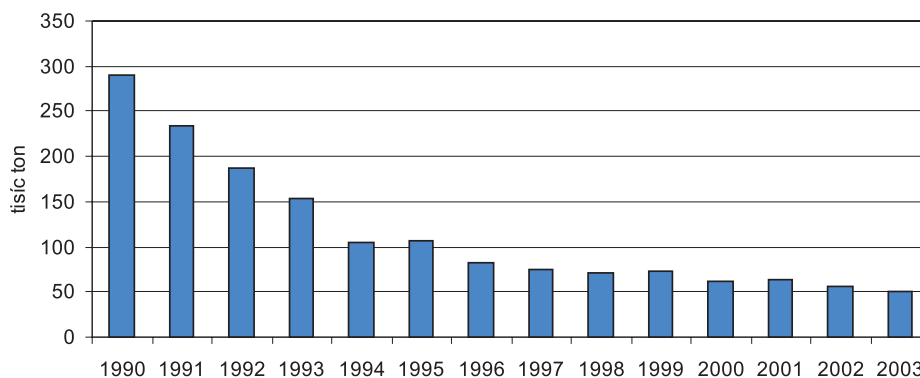
rovanie roka 2003 voči roku 2002) u emisií tuhých znečisťujúcich látok, oxidov dusíka, oxidu uhoľnatého, ťažkých kovov i prchavých organických látok. Mierny nárast bol zaznamenaný u emisií oxidu siričitého.

Z hľadiska zhodnotenia lokálneho znečistenia ovzdu-

šia, oxid dusičitý, oxid uhoľnatý, olovo ani benzén nepredstavujú v SR problém. Limitné hodnoty pre oxid siričitý boli prekročené na jednej monitorovacej stanici. Najzávažnejším problémom sú častice PM₁₀ v ovzduší, kde na viacerých staniciach boli povolené limitné hodnoty prekročené.

Vývoj kvality **povrchových vôd** v SR vyplýva z porovnania výsledkov hodnotenia súčasného stavu - reprezentovaného dvojročím 2002 - 2003 s pred-

Vývoj emisií TZL

Zdroj: SHMÚ

chádzajúcim obdobím, t. j. dvojročím 2001 - 2002. V období rokov 2002 - 2003 sa najpriaznivejšie vyvíjala skupina ukazovateľov **A - kyslíkový režim**, kde viac ako 89 % miest odberu splnilo kritériá pre vyhovujúcu kvalitu vody, t. j. vyhovovali požiadavkám I., II., alebo III. triedy kvality. V skupine ukazovateľov **B - základné fyzikálo-chemické, C - nutričné a D - biologické ukazovatele**, ktoré dominovali v II. a III. triede kvality došlo k značnému poklesu počtu miest odberu. Pre skupinu ukazovateľov **B** tejto triede vyhovovalo 73,5 % miest odberu (v období 2001 - 2002 to bolo 87 % miest odberu), v skupine **C** bolo zaznamenané 70,1 % miest odberu (v období 2001 - 2002 - 73 %) a v skupine **D** do vyhovujúcej triedy kvality patrilo 60,9 % miest odberu (v období 2001 - 2002 - 75,8 %). Počet miest odberov s vyhovujúcou triedou kvality povrchových vôd vzrástol aj v skupinách ukazovateľov **E - mikrobiologické ukazovatele** na 19,54 %

Tab. č. 1: Výsledky monitoringu zdravotného stavu lesov SR v roku 2004

Rok	Dreviny	Zastúpenie stromov v stupňoch poškodenia v %								
		0	1	2	3	4	1-4	2-4	3-4	
2004	ihličnaté	4	60	35	1	0	96	36	1	
	listnaté	16	64	19	1	0	84	20	1	
	spolu	11	62	26	1	0	89	27	1	

Slovný popis stupňov poškodenia hodnotených stromov:

- 0 - odlistenie stromov v rozsahu 0 - 10 % bez defoliácie (stromy zdravé)
- 1 - odlistenie stromov v rozsahu 11 - 25 % slabo defoliované (stromy slabo poškodené)
- 2 - odlistenie stromov v rozsahu 26 - 60 % stredne defoliované (stromy stredne poškodené)
- 3 - odlistenie stromov v rozsahu 61 - 99 % silne defoliované (stromy silno poškodené)
- 4 - odlistenie stromov v rozsahu 100 % odumierajúce a mŕtve

Zdroj: LVÚ

dicke vydávanie **správ o stave životného prostredia na národnej, regionálnej, resp. miestnej úrovni** je v zmysle vyššie uvedených dokumentov jednou z foriem šírenia informácií o životnom prostredí širokej odbornej i laickej verejnosti a nástrojom prehlbovania jej environmentálnej vedomia.

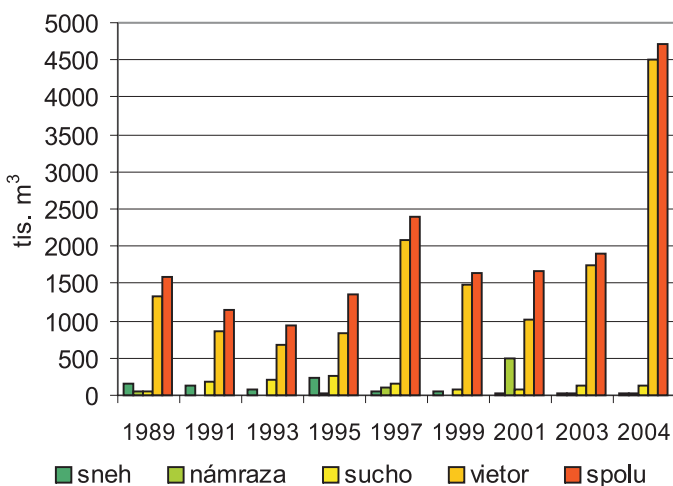
a F – mikropolutanty na 54,5 % miest odberu (v období 2001 - 2002 – 44,5 %).

Najnepriaznivejšia situácia pretrváva v skupine E – mikrobiologické ukazovatele, kde bola zaznamenaná nevyhovujúca trieda (t. j. spadajúca pod IV. a V. triedu kvality) v 80,46 % miest odberu. Aj napriek zlepšeniu kvality vody v mikrobiologických ukazovateľoch (v období 2001 - 2002 percento odborných miest s nevyhovujúcou kvalitou vody predstavovalo 86 %) na zaradení do V. triedy kvality sa podieľali koliformné a termotolerantné baktérie. Kvalita vody sa výrazne zlepšila aj v ukazovateľoch skupiny F – mikropolutanty, kde nevyhovujúca kvalita vody (IV. a V. trieda kvality) bola zaznamenaná v 45,4 % miest odberov (v období 2001 - 2002 – 55,5 %). Na zaradení do V. triedy kvality sa podieľali nepolárne extrahovateľné látky a zvýšené koncentrácie hliníka. Situácia v skupine ukazovateľov H – rádioaktívita v hodnotenom období sa zlepšila a kvalita vody vyhovovala I. a II. triede kvality vody.

Kvalita pitnej vody bola v roku 2004 sledovaná a vyhodnocovaná na základe platnej novej vyhlášky MZ SR č. 151/2004 Z. z. o požiadavkách na pitnú vodu a kontrolu kvality pitnej vody. Táto vyhláška rozlišuje viacero limitných hodnôt ukazovateľov kvality vody, a to podľa ich príslušného zdravotného významu. Rádiologické ukazovatele sa stanovovali podľa vyhlášky MZ SR č. 12/2001 Z. z. o požiadavkách na zabezpečenie radiačnej ochrany. Kvalita vody sa hodnotila na základe počtu, resp. podielu stanovení jednotlivých ukazovateľov vody prekračujúcich príslušné hygienické limity. V roku 2004 sa v prevádzkových laboratóriách vodárenských spoločností analyzovalo 14 706 vzoriek pitnej vody z odborných miest v rozvodných sieťach, v ktorých sa urobilo 367 106 analýz na jednotlivé ukazovatele kvality pitnej vody. Podiel analýz pitnej vody vyhovujúcich hygienickým limitom dosiahol v roku 2004 hodnotu 99,15 % (v roku 2003 – 98,29 %). Podiel vzoriek vyhovujúcich vo všetkých ukazovateľoch požiadavkám na kvalitu pitnej vody dosiahol hodnotu 87,84 % (v roku 2003 – 89,64 %). V týchto podieloch neboli zahrnutý ukazovateľ aktívneho chlóru, ktorého hodnotenie vo vzťahu k mikrobiologickej kvalite pitnej vody bolo urobené osobitne.

K 31. 12. 2004 sa na území SR celkovo nachádzalo 14

Vývoj š kód lesných porastov s pôsobených abiotickými činiteľmi

Zdroj: LVÚ

chránených krajinných oblastí, 9 národných parkov, 181 chránených areálov, 381 prírodných rezervácií, 2 súkromné prírodné rezervácie, 219 národných prírodných rezervácií, 230 prírodných pamiatok a 60 národných prírodných pamiatok.

Z celkovej rozlohy Slovenska zhruba 5 000 km² zaberajú tzv. **zafázené oblasti** – územia s najviac narušeným životným prostredím. Žije v nich približne 1 800 000 obyvateľov.

Národný program monitoringu zdravotného stavu lesných ekosystémov sa aj v roku 2004 realizoval na 112 trvalých monitorovacích plochách (TMP) v sieti 16 x 16 km (exten-

Tab. č. 3 Vznik odpadov podľa ekonomických činností v roku 2004 (t)

Odvetvie hospodárstva	Spolu	N	O
Poľnohospodárstvo	600 778	13 888	586 890
Rybolov	954	2	952
Priemysel spolu	5 958 104	302 7685	655 336
Stavebníctvo	1 490 113	8 819	1 481 294
Obchodné služby	336 134	20 228	315 906
Hotely a reštaurácie	3 027	165	2 861
Doprava a spoje	90 994	17 985	73 009
Peňažníctvo a poisťovníctvo	567	66	500
Činnosti v oblasti nehnuteľností	138 936	19 125	119 811
Verejná správa a obrana	266 759	2 550	264 208
Školstvo	2 038	77	1 960
Zdravotníctvo	99 054	2 379	96 675
Čistenie odpadových vôd a likvidácia odpadov	345 182	37 145	308 037
Nezistené	64 514	5 304	59 209

N - nebezpečný odpad

O - ostatný odpad

Zdroj: SAŽP

Tab. č. 2 Prekročenie limitných hodnôt vo vzorkách pitnej vody v súlade s vyhláškou MZ SR č. 151/2004 Z. z. o požiadavkách na pitnú vodu a na kontrolu pitnej vody

Rok	2002	2003	2004
Podiel vzoriek pitnej vody nevyhovujúcej limitom s NMH a MHRR	-	-	2,03 %
Podiel analýz ukazovateľov kvality pitnej vody nevyhovujúcich s NMH a MHRR	-	0,09 %	0,54 %
Podiel vzoriek pitnej vody nevyhovujúcich limitom s MH, NMH, MHRR a IH	4,03 %	10,36 %	22,56 %
Podiel analýz ukazovateľov kvality pitnej vody nevyhovujúcich limitom s MH, NMH, MHRR a IH podľa STN 75 711	1,05 %	0,71 %	1,48 %

IH - indikačné hodnoty, MH - medzné hodnoty, NMH - najvyššie medzné hodnoty, MHRR - medzné hodnoty referenčné.

Zdroj: VÚVH

zívný monitoring) a na 7 výskumných TMP (intenzívny monitoring). Tabuľka č. 1 udáva zastúpenie ihličnatých, listnatých a všetkých drevín v jednotlivých stupňoch poškodenia v roku 2004 v SR. Na základe získaných výsledkov možno konštatovať:

- Z celkového počtu 4 216 sledovaných stromov v roku 2004 bolo 26,7 % hodnotených ako poškodené, t. j. mali defoliáciu väčšiu ako 25 % (stupeň defoliácie 2 až 4).
- Horšia situácia je u ihličnatých stromov, kde poškodených je 36,2 %, pri listnatých iba 19,9 % stromov. V roku 2004 došlo v porovnaní s rokom predchádzajúcim k miernemu zníženiu podielu poškodených stromov, predovšetkým zásluhou listnatých drevín.
- Priemerná defoliácia všetkých drevín spolu je 23,2 %, ihličnatých 26,3 % a listnatých 20,9 %.
- V roku 2004 došlo

k zlepšeniu zdravotného stavu listnatých drevín oproti roku 2003, zmeny zdravotného stavu ihličnatých drevín boli štatisticky nevýznamné.

- Zdravotný stav je na základe počtu stromov zaradených do stupňa poškodenia 2 až 4 horší ako celoeurópsky priemer a to predovšetkým z dôvodu horšieho stavu ihličnatých drevín.
- Najmenej defoliovanou drevinou býva hrab a buk. Drevinami s najväčšou defoliáciou sú dlhodobod jedľa a smrek.
- V roku 2004 oproti roku

2003 bolo pozorované signifikantné zhoršenie zdravotného stavu vyjadrené pomocou defoliácie len u duba a smreka.

• Oblasťami s dlhodobým najhorším zdravotným stavom lesov na Slovensku sú Orava, Kysuce a spišsko-tatranská oblasť.

Celkové množstvo vzniknutých odpadov bolo v roku 2004 v porovnaní s rokom 2003 nižšie o cca 9 %. Množstvo nebezpečných odpadov pokleslo o 7,8 %. Z celkového množstva odpadov v umiestnených na trh (9,4 mil. ton) bolo zhodnotených približne 27 %. Komunálneho odpadu bolo vyprodukovaného 294 kg na obyvateľa. Z celkového množstva komunálneho odpadu sa zhodnotilo len 14 % a to najviac energeticky. Ako metóda zneškodňovania dominuje skládovanie odpadov. Podiel skládkovaného odpadu z celkového množstva zneškodňovaného odpadu predstavuje cca 86 %.

To sú len príklady množstva informácií o stave životného prostredia, príčinách tohto stavu, ako aj dôsledkoch, ktoré čitateľovi približuje Správa o stave životného prostredia Slovenskej republiky v roku 2004. Správa okrem tlačenej formy je prístupná aj na webovských stránkach Slovenskej agentúry životného prostredia – www.sazp.sk alebo na informačnom portáli o životnom prostredí www.enviroportal.sk.

Ing. Zuzana Lieskovská
SAŽP Banská Bystrica